

Щур Н. М.

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІВ У США

Проаналізовано характерні ознаки професійного навчання педагогів у США. Визначено передумови, що забезпечують ефективність професійного розвитку. Висвітлено особливості професійного навчання вчителів, які є стрижневими чинниками результативності розвитку педагогічної компетентності. Розроблено рекомендації щодо складання та виконання індивідуального плану професійного розвитку вчителя-предметника на основі автентичних інструктивно-методичних вказівок із питань професійного навчання вчителів у США.

Ключові слова: професійне навчання педагогів, розвиток педагогічної компетентності, передумови та умови ефективності професійного навчання.

Проанализированы характерные признаки профессионального обучения педагогов в США. Определены предпосылки, обеспечивающие эффективность профессионального развития. Охарактеризованы особенности профессионального обучения учителей, которые являются основными факторами результативности развития педагогической компетентности. Разработаны рекомендации по составлению и выполнению индивидуального плана профессионального развития учителя-предметника на основе аутентичных инструктивно-методических указаний по вопросам профессионального обучения учителей в США.

Ключевые слова: профессиональное обучение педагогов, развитие педагогической компетентности, предпосылки и условия эффективности профессионального обучения.

The special features of teacher professional learning in the USA have been analyzed. The prerequisites for effective professional learning have been determined. There have been covered the teacher professional learning peculiarities which are the main factors of professional development effectiveness. Having used the original teacher professional development planning guidelines, there have been elaborated the directions for developing and accomplishing the teacher individual professional development plan.

Keywords: teacher professional learning, teacher professional development, prerequisites and factors of professional learning effectiveness.

Постановка проблеми. З метою забезпечення надання якісних освітніх послуг педагог повинен володіти певними знаннями та вміннями, які необхідно розвивати відповідно до освітніх потреб суспільства упродовж усього життя. Розвиток професійних умінь вчителя можливо реалізовувати в умовах неперервної педагогічної освіти, яскравим прикладом якої є система підготовки вчителів у США. Одним з етапів зазначеної підготовки є професійне навчання вчителів, що відіграє важливу роль у розвитку педагогічної компетентності вчителя і сприяє підвищенню навчальної успішності учнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел показав, що у сучасній вітчизняній педагогіці вищої школи є чимало науковців (Т. Кошманова, Н. Мукан, О. Садовець, Т. Левченко, Л. Черній, О. Орловська, Л. Зав'ялова, О. Коваленко, О. Гаврилюк, М. Нагач), які присвятили свої дослідження проблемі професійної підготовки, становлення та розвитку педагога у системі неперервної педагогічної освіти США. Проте вивчення особливостей професійного навчання вчителів у США залишається поза увагою науковців.

Мета статті – проаналізувати характерні ознаки професійного навчання педагогів у США, визначити передумови та умови, що забезпечують ефективність професійного розвитку вчителя.

Виклад основного матеріалу. Професійне навчання педагогів у США (аналог методичної роботи вчителів в Україні) – це неперервний процес, який забезпечує поглиблення й оновлення змісту фахових знань, вдосконалення методичних умінь, практичне застосування здобутих знань і умінь, розвиток здатності використовувати дані для прийняття виважених педагогічних рішень [6].

Відповідно до стандартів професійного навчання, передумовами ефективного розвитку педагогічної компетентності є:

1. Відданість професійній діяльності. Вчителі, віддані власній професійній діяльності, усвідомлюють необхідність та важливість розвитку своєї професійної компетентності, тому постійно шукають можливість поглибити та оновити свої знання і вміння з метою підвищення рівня навчальної успішності учнів.

2. Бажання вчитись. Одним із найважливіших факторів ефективного професійного навчання є бажання вчителів продовжувати розвиток та вдосконалення своїх професійних знань та умінь.

3. Співпраця, повага, довіра. Кожен вчитель має свій власний досвід роботи, використовує різні методи та форми навчання, що дає можливість співпрацювати, обмінюючись знаннями та ідеями. Ефек-

тивність обміну досвідом залежить від вміння педагогів прислухатись до думок своїх колег, поважати досвід та точку зору один одного, ставити інтереси учнів на перше місце, досягати спільної мети та бути відвертими у спілкуванні зі своїми співробітниками.

4. Диференціація навчання. Професійне навчання необхідно здійснювати з урахуванням індивідуальних особливостей, навчальних потреб, рівня знань та вмінь, досвіду, інтересів і переконань кожного педагога [9].

В основі професійного навчання закладено коло неперервного вдосконалення [9], яке відображає зв'язок між професійним навчанням педагогів та успішністю учнів (рис. 1).

Рисунок 1. Коло неперервного вдосконалення

Це коло працює таким чином:

- якщо професійне навчання стандартизоване, то значно підвищується ймовірність позитивних змін у знаннях та вміннях вчителя;
- якщо відбуваються зрушення у знаннях і вміннях педагога, то розширюється арсенал ефективних засобів, форм та методів навчання, необхідних вчителю для адаптування своєї професійної діяльності до стандартів й навчальних потреб учнів, що, своєю чергою, підвищує рівень професійної діяльності вчителя;
- якщо відбувається покращення якості професійної діяльності педагога, то існує вища ймовірність підвищення рівня навчальної успішності учнів;
- якщо рівень навчальної успішності учнів підвищується, то процес неперервного вдосконалення продовжується по колу [9].

Вказане коло працює у зворотному напрямку: якщо рівень навчальної успішності учнів не підвищується, педагогам потрібно визначити, що саме необхідно змінити в їхній професійній діяльності та які зміни у їхніх знаннях і вміннях є необхідними для реалізації поставлених цілей. Тоді потрібно обміркувати, яким чином використати стандарти професійної діяльності для власного навчання з метою підвищення навчальної успішності учнів [9].

Складовими реалізації кола неперервного вдосконалення є:

1. Визначення навчальних потреб учнів та формування на їх основі цілей професійного навчання вчителів.
2. Поглиблення, оновлення та розвиток професійних знань і вмінь вчителів.
3. Використання ефективних методів професійного навчання.
4. Здійснення професійного навчання безпосередньо на місці роботи.
5. Використання даних і фактів для моніторингу та вдосконалення процесу професійного навчання.
6. Оцінювання результатів професійного навчання [9].

Професійне навчання здійснюють у професійних навчальних спільнотах (ПНС) – групи, у яких освітня колективно здійснюють рефлексію власної педагогічної діяльності, встановлюють взаємозв'язок між професійною діяльністю вчителів та навчальною діяльністю учнів, приймають спільні рішення щодо підвищення рівня як викладання, так і учіння [5; с. 15]. У ПНС з метою розвитку педагогічної компетентності використовують колективно-групові методи розвитку професійного навчання (аналіз

учнівських робіт, дослідження уроку, коучинг, прикладні дослідження тощо) у поєднанні з індивідуальними формами та методами (участь у семінарах, конференціях, проходження курсів підвищення кваліфікації, опрацювання фахової літератури тощо).

Аналіз даних щодо учнів (результати оцінювання навчальної діяльності, особливості сприйняття та засвоєння інформації, рівень залученості, відвідуваності, дисципліни й участі у позакласних виховних і навчальних заходах, демографічні дані тощо), який доцільно проводити у контексті індивідуальних характеристик школярів, відіграє важливу роль у визначенні навчальних потреб та цілей учнів, що, своєю чергою, детермінують мету та завдання професійного навчання [9].

Збір та аналіз вищевказаних даних є необхідними для моніторингу та визначення успіху професійного навчання, що є важливим елементом будь-якої діяльності, у тому числі і навчальної. На рівні класу вчителі використовують дані щодо учнів з метою оцінювання ефективності власного професійного навчання [9]. Так, аналізуючи результати учнівських робіт, педагоги отримують інформацію щодо впливу їхнього професійного навчання на успішності учнів. Факти, які підтверджують підвищення навчальної успішності учнів, є потужним стимулом для педагогів, який вмотивує їх долати труднощі, з якими вони стикаються на шляху до здійснення комплексних змін.

Необхідною умовою ефективності професійного навчання є узгодженість індивідуальних цілей професійного розвитку педагогів із цілями ПНС, які, своєю чергою, узгоджені з навчальними потребами та цілями учнів, школи і середньої системи освіти [9].

Детермінантами ефективності професійного навчання є практичне застосування результатів наукових досліджень щодо здійснення професійного зростання та оптимальний вибір і поєднання концепцій, форм і методів розвитку педагогічної компетентності.

Вибираючи методи та форми професійного навчання, необхідно враховувати різноманітні чинники. По-перше, ключову роль у виборі форм та методів професійного зростання відіграють цілі професійного навчання, визначені відповідно до аналізу навчальних потреб учнів та вчителів. По-друге, при виборі вказаних методів та форм необхідно враховувати індивідуальні особливості, когнітивні процеси, базові знання, досвід, інтереси, переконання, мотивацію, професійну ідентичність учителів, їхню відданість педагогічній справі. По-третє, приймаючи рішення щодо вибору методів та форм розвитку професійної компетентності, необхідно враховувати етап професійного навчання (оволодіння знаннями та вміннями, практичне застосування, рефлексія, вдосконалення) [9].

У США важливим компонентом розвитку професійної компетентності вчителя є складання та виконання індивідуального плану професійного розвитку (ІППР). Метою ІППР є підвищення навчальної успішності учнів шляхом розвитку професійної компетентності вчителя [1].

Першим кроком у складанні ІППР є аналіз даних щодо навчальної успішності учнів. На основі проведеного аналізу визначають навчальні потреби учнів та очікувані результати навчання. Ці результати повинні бути конкретними, досяжними, орієнтованими на підвищення навчальної успішності учнів, узгодженими із стандартами середньої освіти й професійної діяльності вчителя, планом вдосконалення школи, освітніми цілями та потребами штату. Обов'язковим є визначення цільової групи учнів, терміну і показників досягнення очікуваних результатів [1; 2; 3; 4; 8].

Прикладом очікуваного результату навчання, що відповідає вищевказаним вимогам, може бути підвищення загального показника успішності (з 3,7 бала до 5,0 балів) виконання учнями певного класу, які мають труднощі з навчанням, контрольних робіт з певних тем.

Наступним кроком складання ІППР є визначення на основі вивчення наукової літератури, стандартів професійної діяльності вчителів та передового педагогічного досвіду професійних компетенцій, якими необхідно володіти вчителю для задоволення навчальних потреб учнів і досягнення очікуваних результатів. Визначаючи зазначені компетенції, необхідно враховувати результати професійної саморефлексії й виконання минулорічного ІППР, відгуки колег щодо професійної діяльності, наданих при взаємовідвідуванні уроків, та цілі професійного розвитку ПНС. Вказані компетенції зумовлюють формування цілей та вибір методів і форм професійного розвитку педагога. Наприклад, з метою досягнення вищезазначеного очікуваного результату вчителю необхідно вдосконалити вміння застосовувати технології диференційованого навчання шляхом опрацювання науково-методичної літератури, відвідування семінару з використання диференційованого підходу до навчання та здійснення розвитку професійної компетентності у навчальній спільноті методом дослідження уроку з подальшим впровадженням результатів професійного розвитку в практичну діяльність [1; 2; 3; 4; 8].

Виконання ІППР супроводжується веденням таких видів документації:

- 1) індивідуальний журнал обліку виконання навчальних видів діяльності, запланованих в ІППР;
- 2) плани-конспекти уроків, у яких зазначають використані форми, методи та засоби навчання з метою досягнення очікуваних результатів навчання;
- 3) журнал обліку успішності цільової групи учнів з побудовою діаграми моніторингу навчальних досягнень [3].

ІППР переглядає та затверджує директор школи на початку навчального року. З метою коригування у разі необхідності ІППР у середині навчального року здійснюють моніторинг показників досягнення очікуваних результатів, як правило, шляхом проміжного аналізу даних щодо навчальної успішності учнів. Наприкінці навчального року вчитель та директор школи підбивають підсумки виконання ІППР, визначаючи ступінь досягнення очікуваних результатів відповідно до визначених показників (зразок ІППР додається).

Запорукою ефективного здійснення професійного навчання є діяльність лідерів, яка полягає у створенні сприятливого навчального середовища, пропагуванні професійного навчання та формуванні системи підтримки розвитку професійної компетенції [9].

Створення сприятливого середовища для професійного навчання

Складовими створення сприятливого середовища для професійного навчання є дотримання лідерами професійної ідеології та сумлінне виконання службових обов'язків (організація та пропагування професійного навчання, формування системи підтримки розвитку професійної компетентності педагогів).

Професійна ідеологія лідерів полягає в усвідомленні того, що підвищення результативності навчальної діяльності учнів вимагає вдосконалення навчальних програм, форм та методів навчання шляхом ефективного професійного навчання вчителів, мета якого розвиток їхньої професійної компетентності. Кінцевим результатом ефективного професійного навчання повинні бути суттєві досягнення всіх його учасників: лідерів, учителів та учнів [9].

Лідери здійснюють свою діяльність у межах класу, школи та системи середньої освіти. Вони працюють на посадах державних службовців, директорів шкіл, коучерів, фасилітаторів, менторів тощо. У службові обов'язки лідерів входить планування, організація, реалізація, оцінювання, пропагування та підтримка професійного навчання. Лідери формулюють завдання професійного навчання, враховуючи особливості навчальної спільноти, у якій вони працюють, складають програму розвитку професійної компетентності вчителів, визначають її вплив на підвищення рівня процесу навчання. Вони інтегрують ідеї, засади та принципи професійного навчання у загальну концепцію професійної діяльності, якої дотримуються вчителі.

Лідери формують професійну культуру, яка ґрунтується на очікуванні вагомих результатів, взаємоповазі, довірі, співпраці, поширенні принципів лідерства і спільної відповідальності за ефективність та результативність розвитку професійної компетентності, яку лідери ділять з усіма працівниками школи та системи середньої освіти [9].

Пропагування професійного навчання

Пропагування професійного навчання полягає у встановленні лідерами взаємозв'язку між підвищенням навчальної успішності учнів і професійним навчанням учителів та створенні на основі власного прикладу моделі професійної поведінки, яка є взірцем для наслідування [9].

Створення системи підтримки професійного навчання

Під створенням системи підтримки професійного навчання розуміють співпрацю лідерів із чиновниками та адміністрацією школи з метою забезпечення спрямованості освітньої політики, ресурсів, річних планів роботи школи та розкладу занять на підтримку професійного навчання; продумування принципів та стратегії забезпечення ефективного розвитку професійної компетентності педагогів; розроблення стандартів і системи моніторингу професійного навчання та оцінювання його ефективності [9].

Передумовами ефективного професійного навчання є відданість професійній діяльності, бажання навчатись та здійснювати розвиток педагогічної компетентності, співпраця, повага й довіра педагогів один до одного, диференційований підхід до професійного навчання.

Умовами, що забезпечують ефективність та результативність професійного навчання, є коло неперервного вдосконалення, діяльність професійних навчальних спільнот, аналіз та використання даних, узгодженість цілей, вибір методів та форм розвитку професійної компетентності, складання та виконання індивідуального плану професійного розвитку, лідерство.

Запропонована модель професійного навчання дає змогу встановити взаємозв'язок між якістю викладання та якістю учіння, трансформувати теоретичні знання у практичні вміння, усунути конфлікт між «знати» та «застосовувати», надати розвитку професійної компетентності форми продукування нових знань на основі щоденної практичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. How to Develop an Individual Professional Development Plan (IPDP) for Educators Renewing Level II Through DOE Licensing Office / Vermont Department of Education. – [Electronic recourse]. – Online at: <http://www.rwsu.net/RWSU/Documents/LSB/Meeting%20Minutes/How%20to%20develop%20an%20IPDP.pdf>.
2. Individual Professional Development Plan (IPDP) / J. B. Smith // Duval Country High School, Jacksonville, Florida. – [Electronic recourse]. – Online at: http://www.duvalschools.org/static/aboutdcps/departments/prodev/downloads/IPDP_2012-13_Gr9-10_Biology.pdf.
3. Individual Professional Development Plan. Technical Assistance Document. – [Electronic recourse]. – Online at: <http://curriculum.leeschools.net/StaffDevelopmentInformation/Professional%20Development%20System/IPDP%20Technical%20Assistance%20Rev%20.pdf>.

4. Maryland Teacher Professional Development Planning Guide / Maryland State Department of Education. – 2008. – 34 p.

5. McLaughlin M. W. Building School-Based Teacher Learning Communities: Professional Strategies to Improve Student Achievement / M.W. McLaughlin, J. E. Talbert – New York: Teachers College Press. – 2006. – 148 p.

6. Model Core Teacher Standards / Interstate Teacher Assessment and Support Consortium (InTASC). – [Electronic recourse]. – 2011. – Online at: <http://www.ccsso.org/intasc>.

7. Recertification Guidelines for Massachusetts Educators / Massachusetts Department of Education. – 2000. – 23 p.

8. Standards for Professional Learning / Learning Forward. – [Electronic recourse]. – 2011. – Online at: <http://learningforward.org/standards-for-professional-learning#.UROfm0eCWjY>

Додаток

Індивідуальний план професійного розвитку (ІППР) _____ н.р.

ІПП педагога		Педагогічний стаж роботи	
Назва навчального закладу		Вікова категорія учнів	
Керівник навчального закладу		Назва навчальної дисципліни	
Аналіз даних щодо навчальної успішності учнів			
Цільова група	Вид оцінювання	Поточні показники успішності	Очікувані показники успішності
			Середина навчального року
			Кінець навчального року
Навчальні потреби учнів, очікувані результати навчання, показники досягнення очікуваних результатів			
Цілі професійного розвитку педагога			
Професійний розвиток			
Методи і форми професійного розвитку	Реалізація професійного розвитку		Термін виконання
Зміни у професійній діяльності			
Результати виконання ІППР			
Дата затвердження ІППР	Дата проведення моніторингу показників досягнення очікуваних результатів	Кінцевий термін виконання ІППР	
Підпис педагога	Підпис керівника навчального закладу		